

УДК 94(430)

**КЕРІВНИКИ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ
УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ ПІД КУТОМ ЗОРУ ЇХНЬОГО ВПЛИВУ
НА РОЗВИТОК ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН**

Валерій Степанов

*Міністерство закордонних справ України,
Михайлівська площа, 1, м. Київ, Україна, 01018, тел. (+468) 522-28-401,
e-mail: a.ukremb.se@gmail.com*

Подано порівняльний аналіз посольського корпусу України та Німеччини упродовж 1992–2012 років під кутом зору його впливу на розвиток двосторонніх відносин.

Ключові слова: посол, Україна, Федеративна Республіка Німеччини.

Минулого року відзначали двадцяті річницю встановлення дипломатичних відносин між Україною та Федеративною Республікою Німеччини. «Сьогодні між Україною та Німеччиною налагоджено досить потужне політичне та економічне співробітництво, яке наразі не використовує більшості свого потенціалу і потребує нового імпульсу», – зазначено у Щорічному (2011 року) посланні Президента України Верховній Раді України [4, с. 133].

Важлива роль у розвитку міждержавних відносин належить послам, чий обов'язок – репрезентувати націю ззовні, стежити в країні перебування за збереженням політичних прав своєї держави. Як постійні посередники у двосторонніх відносинах, послы мають змогу безпосередньо впливати на їхній характер та динаміку. Загалом Україну представлено в Бонні та Берліні сім послів, так само, як і Федеративну Республіку Німеччини – в Києві. Кожен з них залишив свій вклад в історію українсько-німецьких відносин.

На підставі компаративного аналізу узагальненої інформації щодо керівників дипломатичних представництв України та Німеччини, метою якого є порівняння підходів відповідних зовнішньополітичних відомств до заповнення цих ключових посад, можна зробити такі висновки.

За базовою освітою з семи українських послів – троє філологів, історик, філософ, фізик; фахову освіту отримало лише двоє – Іван Пісковий та Анатолій Пономаренко. Двоє мали науковий ступінь кандидата наук, один – доктора філософських наук. Водночас із семи німецьких послів шестеро (85 %) мають юридичну освіту, всі без винятку пройшли дворічну фахову підготовку в дипломатичній школі МЗС ФРН, понад половини з них мають докторський ступінь.

Середній вік на момент призначення на посаду посла України в Німеччині – трохи більше 49-ти років, стаж роботи на дипломатичній службі – в середньому 16,5 років, причому, наприклад, Сергій Фареник до того жодного дня не

працював не тільки на дипломатичній, а й на державній службі. Характерно, що тільки перші два українські послы – Іван Пісковий та Юрій Костенко – мали на момент призначення стаж дипломатичної служби у понад 20 років; у їхніх наступників простежується стійка тенденція до його скорочення. Хоча троє з них раніше вже очолювали дипломатичну установу.

Натомість середній вік на момент призначення на посаду посла Німеччини в Україні становить 58 років, що значно перевищує український показник. Ще більша різниця у середньому стажі попередньої роботи на дипломатичній службі німецьких послів – понад 29 років. П'ятеро з них мали на момент призначення досвід попереднього керівництва дипломатичною установою, а Александр Арно та Крістоф Вайль – навіть двома. Спільним для майже усіх німецьких послів є те, що вони пройшли школу роботи в референтурі Радянського Союзу та в посольстві в Москві. Александр Арно, Еберхард Гайкен та Дітмар Штюдemann, які належать до багатой традиціями групи експертів по Росії у німецькому МЗС ще з часів Веймарської республіки, двічі працювали в Москві, хоча властивий німецькій дипломатичній службі так званий «принцип генералістів», зазвичай, не передбачає практику подвійного застосування в одній і тій же країні. Окрім того, вони, так як і молодша генерація їхніх наступників, тісно пов'язані між собою професійними й особистими стосунками: спільною роботою або ж у референтурі Радянського Союзу, або в посольстві у Москві, або по службовій вертикалі центральний апарат – посольство. Наприклад, Александр Арно та Еберхард Гайкен у середині 1970-х років разом працювали в посольстві в Радянському Союзі, за десять років перший із них був постійним заступником посла, а другий у цей час очолював референтуру, яка спрямовувала роботу посольства. Еберхард Гайкен 1989 р. змінив Александра Арно на посаді постійного заступника посла в Радянському Союзі, а 1996 р. – на посаді посла в Україні. Так само Райнхард Шеферс у посольстві в СРСР упродовж 1988–1991 рр. працював під керівництвом Еберхарда Гайкена, а Ганс-Юрген Гаймзьот там само упродовж 1984–1987 рр. – під керівництвом Александра Арно. Коли Дітмар Штюдemann на початку 1990-х років очолював політичний відділ посольства в Російській Федерації, його куратором у центральному апараті міністерства, а потім у Відомстві Федерального канцлера був Райнхард Шеферс. За нашими спостереженнями, такі особисті зв'язки сприятливо впливають на наступництво у роботі як посольства, так і зовнішньополітичного відомства загалом на відповідному напрямі.

Зазначимо, що всі українські послы, за винятком Анатолія Пономаренка та Наталії Зарудної, з різних причин обіймали цю посаду менше трьох років. Середня ж тривалість каденції українських послів становить три роки і один місяць, їхніх німецьких колег – три роки і п'ять місяців.

На перший погляд, різниця начебто незначна. Проте виникла вона тому, що за понад двадцять років свого існування Посольство ФРН у Києві жодного разу не залишалося без керівника на термін, який би перевищував необхідний для виконання формальностей щодо прибуття нового посла. Натомість українське

посольство чотири рази (1994 р., 2005 р., 2008 р. та 2012 р.) працювало від трьох до семи місяців під керівництвом тимчасових повірених. Певною мірою це свідчить про плановість кадрової політики щодо дипломатів вищої ланки.

Помилково вважати, що посада посла ФРН у Києві є своєрідною синекурою перед відставкою у зв'язку з досягненням пенсійного віку, враховуючи, що для трьох з них ця посада була останньою на дипломатичній службі. Навпаки, це свідчення високих вимог до професіоналізму та дипломатичного досвіду претендентів на посаду, яка, за існуючою категоризацією, входить до числа двадцяти п'яти найважливіших у системі закордонних установ зовнішньополітичного відомства Німеччини. За нашими багаторічними спостереженнями, це й справді, за влучною характеристикою відомого радянського дипломата Анатолія Ковальова, «люди з гострим політичним зором, фундаментальними знаннями міжнародних проблем, які розуміються на питаннях економічного та культурного життя, вміють викликати повагу до свого слова, своїх вчинків та, зрештою, не позбавленні того почуття на кінчиках пальців – *Fingerspitzengefühl* (при спілкуванні, при добуванні й оцінці інформації), що відрізняє дипломата за покликанням від «дипломата мимоволі»» [3, с. 207]. А вже сильною стороною кадрової політики німецького зовнішньополітичного відомства є її чітко регламентований у законодавчому полі механізм, що забезпечує планомірність професійного росту кожного окремого дипломата і, як наслідок, високий рівень керованості процесами функціонування його апарату загалом. За неписаним правилом, кар'єрне сходження дипломата має відбуватися послідовно, без жодних різких стрибків. Тим самим створюють передумови для того, щоб, набувши досвіду роботи на різних ділянках як у центральному апараті, так і у закордонних представництвах (у середньому 3–5 відряджень), він міг увінчати свій професійний шлях посадою посла Федеративної Республіки Німеччини.

Володіння мовою країни перебування є одним з невід'ємних інструментів діяльності дипломатичного представника, головне завдання якого – «встановлення безперервного контакту з зовнішнім світом, з чого випливають інші два завдання: правдиве інформування свого уряду та створення для нього сприятливої атмосфери закордоном» [8, с. 40–41]. Передусім у Німеччині – одному з найважливіших торговельно-економічних і політичних партнерів України – дипломат повинен добре знати не лише її історію, економіку і культуру, але й відчувати її жителів, розуміти й поважати те, чим вони живуть. Щоб ефективно роз'яснювати політику своєї держави, домагатися її розуміння та підтримки з боку закордонних партнерів, треба фахово володіти мовою, багато читати, дивитися німецьке телебачення й орієнтуватися в тому, що в Німеччині відбувається. Тільки тоді дипломат може стати по-справжньому цікавим для своїх партнерів, тільки тоді вони зможуть вважати його рівним собі. Проте, на жаль, із семи українських послів четверо елементарно не володіли німецькою мовою. І тут напрашуються історичні паралелі: як писав у своїх «Спогадах» гетьман Павло Скоропадський, «у Берлін [послом] поїхав барон

Штейнгайл чесніший та шляхетніший українець, який мав лише німецьке прізвище, проте навіть не говорив німецькою, що, певна річ, було для його діяльності великим пробілом» [6, с. 266]. Звичайно, становлення української дипломатії відбувалося у складних умовах, і мав рацію історик Георгій Касьянов, коли писав: «... у перші роки незалежності України катастрофічно не вистачало кадрових дипломатів, тому дипломатичні представництва (у тому числі в якості послів) заповнили письменники, журналісти, викладачі, вчені і навіть колишні дисиденти. Відсутність досвіду базової підготовки, часто незнання мов придали українській дипломатії певну специфіку, що явно не працювала на престиж нової держави» [2, с. 114].

Німецький напрям вдалося уберегти від політичних призначень. Як результат – жвавий і збалансований розвиток політичного діалогу між двома країнами припадає саме на перше десятиліття, після чого його активність спадає, дедалі більше перетворюючись на дорогу з одностороннім рухом. Зокрема, упродовж 2001–2012 рр. відбулося лише два візити федеральних канцлерів Німеччини в Україну і жодного візиту федерального президента, у той час як керівники Української Держави десять разів відвідували Німеччину, а прем'єр-міністри – чотири рази. Приблизно така ж ситуація і з главами зовнішньополітичних відомств: на сім візитів до Києва керівників МЗС Німеччини припадає двадцять один візит до ФРН українських міністрів, не враховуючи ще двох, коли вони супроводжували Главу Держави. Для порівняння: за той же період федеральні канцлери тричі відвідували Бухарест, федеральні президенти – також тричі, президенти Румунії п'ять разів наносили візити до Федеративної Республіки, керівники уряду – сім. Щоправда, дисбаланс у візитах міністрів закордонних справ ще більший: три до дванадцяти [10].

Якщо незнання мови країни перебування не сприяє взаєморозумінню і розвитку двосторонніх відносин, то скандали з послами, подекуди з кримінальним підґрунтям, порушення німецьких законів, дипломатичних привілеїв з боку дипломатичного та адміністративно-технічного персоналу українських представництв об'єктивно завдають шкоду. Наприклад, Івана Піскового призначили послом України у ФРН, незважаючи на відсутність українського громадянства. Незабаром після цього у колективі посольства розпочався конфлікт на ґрунті допуску до безкоштовних поставок автомобільної техніки, обладнання та інвентарю колишньої армії НДР в Україну, яким посол приділяв значну увагу. Головним опонентом керівника установи виступив радник Володимир Огрізко, завдяки зусиллям якого конфлікт набув публічного характеру [5]. В результаті Івана Піскового звільнили з посади, після чого він залишив дипломатичну службу та зайнявся підприємництвом у Німеччині.

У липні 2005 р. в рамках розслідування кримінальної справи Генеральною Прокуратурою України стосовно Сергія Фареника, колишнього керівника корпорації «Укразіабуд», якому, зокрема, закидали фальсифікацію документів, було обрано запобіжне обмеження: заборона діючому послу виїжджати за межі України до завершення досудового розслідування [7]. І лише через два тижні

після цього його звільнили з посади. Залишивши дипломатичну службу, Сергій Фареник переїхав до Російської Федерації. Варто зазначити, що німецька сторона, володіючи, очевидно, відповідною інформацією, три місяці утримувалася від надання йому агреману.

П'яті міжурядові консультації на вищому рівні 19–20 лютого 2004 р. у Берліні, які відігравали роль індикатора стану двосторонніх відносин, проходили на тлі скандалу, спричиненого відмовою офіцера безпеки українського посольства повернутися на батьківщину і зробленими ним гучними заявами [9, с. 11].

Скрупульозно реєструючи та аналізуючи такі факти, Німеччина робить невтішні висновки, в тому числі щодо заявлених нашою країною зовнішньополітичних пріоритетів. Як зазначали автори монографії «Дипломатичний церемоніал і протокол», «в очах народу країни перебування дипломати зазвичай уособлюють державу, яку вони представляють. Тому поведінка посла і членів його представництва як у суспільному, так і в особистому житті повинна бути бездоганною. Моральні якості дипломатичних представників повинні бути головним критерієм при їх відборі та призначенні. Держава, що призначає своїм представником людину, яка не заслуговує поваги, не поважає і себе» [1, с. 35].

Навіть з урахуванням різниці політичних та економічних потенціалів двох держав, історичного досвіду діяльності їхніх дипломатичних служб, Україна за подальшої розбудови відносин з Німеччиною мала б більшою мірою враховувати як власні надбання, так і надбання наших партнерів, а також і прорахунки у кадровому забезпеченні на цьому важливому напрямі зовнішньої політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вуд Дж. Дипломатический церемониал и протокол. Принципы, процедура и практика / Джон Вуд, Жан Серре. – М. : Прогресс, 1974.
2. Касьянов Г. Украина 1991–2007 : очерки новейшей истории / Г. Касьянов. – К. : Наш час, 2008.
3. Ковалев А. Азбука дипломатии (изд. 3-е, перераб. и доп.) / А. Ковалев. – Москва : Международные отношения, 1977.
4. Модернізація України – наш стратегічний вибір : Щорічне послання Президента України до Верховної Ради України. – К., 2011.
5. «Не треба нас лякати батьківщиною» // Молодь України. – 1994. – № 28. – 1 квітня.
6. Скоропадський П. Спогади. Кінець 1917 – грудень 1918 / Головний редактор Я. Пеленський. – Київ, 1995.
7. Проводиться досудове слідство у кримінальній справі про розтрату газу [Електронний ресурс] // Генеральна прокуратура України : офіц. веб-портал. – Режим доступу : http://www.gpu.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=75737&fp=841.
8. Соловьев Ю. Воспоминания дипломата. 1893–1922 / Ю. Соловьев. – Москва : Издательство социально-экономической литературы, 1959.
9. Burchard A. Der geheimen Mission davongelaufen. Ukrainischer Botschaftsrat quittiert Dienst in Berlin / A. Burchard // Der Tagesspiegel. – 20 Februar 2004.

10. Botschaft von Rumänien in der Bundesrepublik Deutschland. [Електронний ресурс] // Посольство Румунії у Федеративній Республіці Німеччина: офіц. веб-портал. – Режим доступу : <http://berlin.mae.ro/de/node/532>.

11. Kutschma weist Spionagevorwürfe zurück [Електронний ресурс] // Die Welt: офіц. веб-портал. – Режим доступу : http://www.welt.de/politik/article295123/Kutschma_weist_Spionagevorwuerfe_zurueck.html.

Стаття надійшла до редколегії 15.10.2012

Прийнята до друку 25.10.2012

БІОГРАМИ

Іван Пісковий народився 7 лютого 1941 року в селі Хлистунівка Городищенського району на Черкащині. Закінчив 1968 р. Московський державний інститут міжнародних відносин МЗС СРСР. Упродовж 1968–1972 рр. працював референтом-стажистом, секретарем консульського відділу, аташе посольства СРСР в Австрії. Після повернення із закордонного відрядження працював аташе, третім секретарем 3-го європейського відділу МЗС СРСР. Упродовж 1975–1982 рр. – другий, перший секретар посольства СРСР у ФРН, протягом 1982–1987 рр. – радник, завідувачий сектором 3-го європейського відділу МЗС СРСР. З 1987 року – радник посольства СРСР у ФРН.

Указом Президента України від 6 березня 1992 року № 135 Івана Піскового призначено послом України у Федеративній Республіці Німеччини.

На два роки і три місяці керівництва посольством Іваном Пісковим припадають: офіційний візит Федерального канцлера Гельмута Коля до України 9–10 червня 1993 р., неофіційний візит Президента України Леоніда Кравчука до Німеччини для участі у міжнародному Бертельсманнівському форумі 22–24 жовтня 1993 р., візит Прем'єр-міністра України Леоніда Кучми до Бонна та Мюнхена 4–6 травня 1993 р., обмін візитами керівників зовнішньополітичних відомств – Клаус Кінкель відвідав Київ 15–16 лютого 1993 р., Анатолій Зленко – Бонн 22–23 лютого 1994 р.

Указом Президента України від 7 червня 1994 року № 282/94 Іван Пісковий був звільнений з посади, після чого залишив дипломатичну службу й зайнявся підприємництвом у Німеччині.

Вільно володіє німецькою мовою.

Юрій Костенко народився 6 листопада 1945 року в Києві. Закінчив 1968 р. Київський державний університет, історичний факультет. Упродовж 1968–1988 рр. працював у МЗС Української РСР: аташе, третім секретарем відділу міжнародних організацій, третім, другим секретарем генерального секретаріату, помічником міністра; першим секретарем, радником відділу міжнародних організацій; виконавчим секретарем Комісії УРСР у справах ЮНЕСКО, начальником відділу кадрів. Постійним представником України при міжнародних організаціях у Відні призначений 1988 р. З березня 1992 р. до грудня 1994 р. працював послом України в Австрії.

Указом Президента України від 28 грудня 1994 року № 816/94 Юрій Костенко був призначений послом України у Федеративній Республіці Німеччини. На два роки і дев'ять місяців його керівництва посольством припадають офіційний візит Президента України Леоніда Кучми до Німеччини 3–6 липня 1995 р., офіційний візит Федерального канцлера Гельмута Коля до України 2–4 вересня 1996 р., чотири зустрічі на вищому рівні на міжнародних форумах, обмін офіційними візитами глав парламентів – делегація Верховної Ради України на чолі з Олександром Морозом відвідала Німеччину 25–29 квітня 1995 р., делегація Бундестагу на чолі з Рітою Зюсмуґ – Україну 22–23 липня 1996 р., а також обмін офіційними візитами міністрів закордонних справ – Геннадій Удовенко відвідав Бонн 17–19 квітня 1997 р., Клаус Кінкель – Київ 29–30 липня 1997 р.

Указом Президента України від 2 вересня 1997 року № 939/97 Юрій Костенко звільнений з посади. У подальшому працював генеральним інспектором МЗС України (1997–2001), послом України в Японії (2001–2006), заступником міністра закордонних справ України (2006–2009), послом України в Китайській Народній Республіці (2009–2012).

Володіє англійською мовою.

Анатолій Пономаренко народився 4 березня 1947 року в Євпаторії. Закінчив 1971 р. Кримський державний педагогічний інститут, 1987 р. – Дипломатичну академію МЗС СРСР, кандидат історичних наук. З 1971 по 1978 рік працював референтом з питань міжнародних зв'язків Кримського обкому ЛКСМ України, старшим референтом, заступником голови Комітету молодіжних організацій Української РСР. Упродовж 1978–1983 рр. – другий секретар посольства СРСР в Індії. Після повернення із закордонного відрядження працював другим секретарем МЗС УРСР, протягом 1984–1987 рр. навчався в Дипломатичній академії МЗС СРСР. Після її закінчення працював першим секретарем МЗС УРСР, а протягом 1989–1992 рр. – консулом генерального консульства СРСР у Мюнхені, 1992–1994 рр. – генеральним консулом України в Мюнхені. Упродовж 1994–1997 рр. – завідуючий відділом країн Західної Європи, заступник начальника, начальник управління країн Європи та Америки МЗС України.

Указом Президента України від 2 вересня 1997 року № 940/97 Анатолій Пономаренко призначений послом України у Федеративній Республіці Німеччина. Його перебування на цій посаді було найтривалішим – шість років і чотири місяці. На цей період припадають чотири раунди міжурядових консультацій на вищому рівні (28–29 травня 1998 р. в Бонні, 8–9 липня 1999 р. в Києві, 11–12 липня 2000 р. в Лейпцигу та 6 грудня 2001 р. в Києві), робочий візит Президента України Леоніда Кучми до Берліна 18–20 січня 2001 року, державний візит в Україну Федерального президента Романа Герцога 3–6 лютого 1998 р., офіційний і робочий візити в Німеччину Голови Верховної Ради України Івана Плюща, відповідно, 30 травня – 1 червня 2001 р. та 29–30 травня 2000 р., офіційний візит в Україну Президента Німецького Бундестагу Вольфганга Тірзе 14–17 травня 2003 р., два робочих візити до Німеччини Прем'єр-міністра України Віктора Ющенка влітку 2000 р., робочий візит Прем'єр-міністра України Віктора Януковича 8–10 квітня 2003 р., сім візитів до Німеччини міністрів закордонних справ України та два візити до Києва Федерального міністра закордонних справ Німеччини Йошки Фішера (офіційний – 22–23 червня 2000 р., робочий – 7–8 квітня 2003 р.).

Указом Президента України від 26 листопада 2003 року №1349/2003 Анатолій Пономаренко звільнений з посади. Упродовж 2004–2006 рр. він працював директором другого територіального департаменту МЗС України, з грудня 2006 р. до передчасної смерті 20 травня 2008 р. – послом України в Королівстві Швеція.

Володів німецькою та англійською мовами.

Сергій Фареник народився 23 лютого 1960 року в селі Володарка на Київщині. Закінчив 1987 р. Київський державний університет, філософський факультет, 1990 р. – аспірантуру Інституту філософії НАН України, доктор філософських наук. Упродовж 1989–1990 рр. – на викладацькій роботі в Київському державному університеті, 1990–1994 рр. – експерт, заступник голови представництва фірми «Альфа бауменеджмент», 1994–1997 рр. – голова правління підприємства з іноземними інвестиціями «Саф-інмед», з 1998 року – президент корпорації «Укразіябуд», протягом 2002–2003 рр. – голова ради директорів консорціуму «Українська індустрія».

Указом Президента України від 28 листопада 2003 року № 1371/2003 Сергій Фареник був призначений послом України у Федеративній Республіці Німеччина. На рік і п'ять місяців його керівництва посольством припадають П'ять міжурядові консультації на вищому рівні в Берліні 19–20 лютого 2004 р., робочий візит Президента України Віктора Ющенка до Берліна 8–9 березня 2005 р., робочий візит до Мюнхена Міністра закордонних справ України Костянтина Грищенка 6–8 лютого 2004 р. та робочий візит до Києва Федерального міністра закордонних справ Йошки Фішера разом із польським колегою Адамом Ротфельдом 21 березня 2005 року.

Указом Президента України від 26 липня 2005 року №1128/2005 Сергій Фареник звільнений з посади. Залишив дипломатичну службу та переїхав до Російської Федерації.

Іноземними мовами не володіє.

Ігор Долгов народився 6 червня 1957 року в місті Славута Хмельницької області. Закінчив 1980 р. відділення російської мови як іноземної філологічного факультету Київського державного університету, кандидат філологічних наук. З 1980 по 1992 рік – викладач кафедри російської мови як іноземної філологічного факультету Київського державного університету. Протягом 1987–1991 рр. працював лектором університету в Тампере, Фінляндія. Упродовж 1992–1994 рр. – перший

секретар, радник відділу преси та інформації, радник-помічник міністра закордонних справ; 1994–1997 рр. – радник, радник-посланець посольства України у Фінляндській Республіці; з жовтня 1997 по грудень 2000 р. – заступник начальника управління політичного аналізу та планування МЗС України, з грудня 2000 по вересень 2001 р. – заступник керівника головного управління з питань зовнішньої політики Адміністрації Президента України, з вересня 2001 по квітень 2002 р. – директор департаменту з питань політики та безпеки МЗС України, з квітня 2002 по вересень 2004 р. – посол України в Турецькій Республіці, з вересня 2004 по грудень 2005 р. – заступник міністра закордонних справ України.

Указом Президента України від 9 грудня 2005 року № 1723/2005 Ігор Долгов призначений послом України у Федеративній Республіці Німеччина. На два роки і п'ять місяців його керівництва посольством припадають чотири робочих візити до Німеччини Президента України Віктора Ющенка: 3–4 жовтня 2006 р., 8–10 лютого, 21–22 липня та 3 жовтня 2007 р., робочий візит до Берліна Прем'єр-міністра України Віктора Януковича 28 лютого 2007 р., три робочих візити до Німеччини міністрів закордонних справ України і три робочих візити до Києва Федерального міністра закордонних справ Німеччини Франка-Вальтера Штайнмайера, два з яких проходили в рамках багатосторонньої дипломатії.

Указом Президента України від 4 квітня 2008 року № 304/2008 Ігор Долгов звільнений з посади. Упродовж 2008–2009 рр. він працював керівником служби зовнішньої політики Секретаріату Президента України, упродовж 2009–2010 рр. – послом з особливих доручень МЗС України, з 2010 року – посол України в Королівстві Бельгія і глава місії України при НАТО.

Володіє англійською, французькою, польською мовами.

Наталія Зарудна народилася 15 лютого 1950 року в Чернівцях. Закінчила 1973 р. Київський державний університет, філологічний факультет. Упродовж 1973–1992 рр. працювала перекладачем, гідом-перекладачем Київського відділення державного комітету з іноземного туризму при Раді Міністрів СРСР. Протягом 1992–1996 рр. – другий, перший секретар, завідувач відділу управління інформації МЗС України. Упродовж 1996–1999 рр. – радник, виконуюча обов'язки радника-посланця посольства України в США. Після повернення з закордонного відрядження призначена начальником четвертого територіального управління МЗС України, а вже з січня 2000 р. працювала прес-секретарем Прем'єр-міністра України – керівником прес-служби Кабінету Міністрів України. Упродовж 2001–2002 рр. – начальник управління культури та гуманітарного співробітництва МЗС України, 2002–2003 рр. – заступник державного секретаря МЗС України, 2004–2008 рр. – посол України в Королівстві Данія.

Указом Президента України від 4 вересня 2008 року № 809/2008 Наталія Зарудна призначена послом України у Федеративній Республіці Німеччина. На три роки і чотири місяці її керівництва посольством припадають офіційний візит до Берліна Президента України Віктора Януковича 30 серпня 2010 р., офіційний візит Голови Верховної Ради України Володимира Литвина 16–17 червня 2010 р., два робочих візити Прем'єр-міністра України Юлії Тимошенко 6–7 лютого та 8–10 грудня 2009 р. (перший – для участі у 45-ій Мюнхенській конференції з питань політики безпеки, другий – для участі у конгресі Європейської народної партії), вісім робочих візитів до Німеччини міністрів закордонних справ України та два робочих візити до Києва керівників зовнішньополітичного відомства Німеччини.

Указом Президента України від 16 грудня 2011 року № 1129/2011 Наталія Зарудна була звільнена з посади.

Володіє англійською та іспанською мовами.

Павло Клімкін народився 25 грудня 1967 року в Курську. Закінчив 1991 р. Московський фізико-технічний інститут, факультет аерофізики та космічних досліджень, спеціальність – фізика та прикладна математика. Упродовж 1991–1993 рр. працював науковим співробітником в Інституті електрозварювання імені Є. О. Патона Національної академії наук України. Протягом 1993–1997 рр. – аташе, третій, другий секретар Управління контролю над озброєннями та роззброєння МЗС України, 1997–2000 рр. – третій, другий секретар (науково-технічні та політичні питання) Посольства України у ФРН, 2000–2002 рр. – перший секретар, радник Департаменту економічного співробітництва МЗС України, 2002–2004 рр. – начальник відділу економічного та

секторального співробітництва з ЄС Департаменту європейської інтеграції МЗС України, 2004–2008 рр. – радник-посланник Посольства України у Великій Британії, з березня 2008 р. по квітень 2010 р. – директор Департаменту Європейського Союзу МЗС України, з квітня 2010 р. по квітень 2011 р. – заступник Міністра закордонних справ України, з квітня 2011 р. по червень 2012 р. – заступник Міністра закордонних справ України – керівник апарату.

Указом Президента України від 22 червня 2012 року № 411/2012 Павло Клімкін призначений послом України у Федеративній Республіці Німеччина.

Володіє англійською та німецькою мовами, має базові знання французької мови.

Граф Хеннеке фон Бассевітц народився 27 січня 1935 року в місті Росток. Упродовж 1954–1958 рр. вивчав право в університетах Тюбінгена, Гренобля та Мюнстера, наступні чотири роки працював у журналістиці. На дипломатичну службу поступив 1963 р. Працював у посольствах у Малайзії (1966–1969) та в Сінгапурі (1969–1971), протягом 1971–1974 рр. – у центральному апараті МЗС ФРН, 1974–1976 рр. – у Відомстві Федерального президента. Упродовж 1976–1979 рр. працював у посольстві в Сполучених Штатах, 1979–1982 рр. – очолював посольство в Сьєрра-Леоне. Протягом 1982–1985 рр. керував референтурою (відділом) у центральному апараті міністерства, 1985–1989 рр. – німецьким інформаційним центром у Нью-Йорку, з 1989 р. – новоствореним генеральним консульством ФРН у Києві, а з лютого 1992 р. – посольством ФРН в Україні. З 1993 р. працював заступником керівника економічного управління, а з 1995 р. – заступником керівника управління ООН МЗС Німеччини. З квітня 1997 р. до виходу на пенсію 2000 р. очолював посольство в Боснії і Герцеговині.

На рік і шість місяців керівництва Хеннеке фон Бассевітца посольством в умовах розгортання його діяльності, а до того на два з половиною роки – новоствореного генерального консульства, припадають всі найважливіші політичні контакти періоду становлення двосторонніх відносин. Окрім того, німецьке представництво в Києві цього часу, насамперед, упродовж 1991–1992 рр., перебрало на себе роль фактично монопольного комунікатора між двома країнами.

Володіє англійською та французькою мовами.

Александр Арно народився 4 січня 1931 року в місті Фрайбург. Упродовж 1950 по 1954 рік вивчав право в університетах Гамбурга, Фрайбурга та Гайдельберга. Захистив 1966 р. дисертацію на тему «Право опору: коментарі до сучасних дефініцій у Федеративній Республіці Німеччина», отримавши науковий ступінь доктора юридичних наук. Поступив 1960 р. у дипломатичну школу, після її закінчення 1962 р. працював у посольстві в Беніні, протягом 1967–1970 рр. – у центральному апараті референтом з питань НАТО, ЗЄС, військових справ та оборони, 1970–1972 рр. – очолював посольство в Нігері. Упродовж 1972–1975 рр. працював у центральному апараті, 1975–1979 рр. – у посольстві в Радянському Союзі, 1979–1984 рр. – знов у центральному апараті, 1984–1989 рр. – постійним заступником посла в Москві, 1989–1993 рр. – очолював посольство в Угорщині. З серпня 1993 р. до виходу на пенсію в лютому 1996 р. керував посольством ФРН в Україні.

На два роки та п'ять місяців керівництва Александра Арно посольством припадають неофіційний візит Президента України Леоніда Кравчука до Німеччини для участі у міжнародному Бертельсманнівському форумі 22–24 жовтня 1993 р., офіційний візит Президента України Леоніда Кучми до Німеччини 3–6 липня 1995 р., офіційний візит делегації Верховної Ради України на чолі з Олександром Морозом до Німеччини 25–29 квітня 1995 р., робочий візит Міністра закордонних справ України Анатолія Зленка до Бонна 22–23 лютого 1994 р.

Володіє англійською, французькою та російською мовами.

Еберхард Гайкен народився 23 серпня 1935 року в місті Агаузен. Упродовж 1955–1959 рр. вивчав право в університетах (Західного) Берліна та Геттінгена. Захистив 1964 р. дисертацію, отримавши науковий ступінь доктора юридичних наук. Поступив 1966 р. на дипломатичну службу. По закінченню дипломатичної школи працював у центральному апараті МЗС ФРН, протягом 1969–1972 рр. – у генеральному консульстві в Калькутті (Індія), після чого був скерований на роботу в посольство ФРН у Радянському Союзі, де працював радником до 1976 року, коли його оголосили персоною нон грата. Упродовж 1976–1980 рр. працював у центральному апараті, 1980–1984 рр. – керівником прес-служби посольства ФРН у Сполучених

Штатах. Протягом наступних п'яти років очолював референтуру (відділ) Радянського Союзу в політичному управлінні МЗС ФРН, 1989 р. змінив Александра Арно на посаді постійного заступника посла в Москві. Це призначення розглядали в Бонні як визнання радянською стороною безпідставності рішення про висилку 1976 року. Протягом 1994–1996 рр. Еберхард Гайкен очолював посольство в Швейцарській Конфедерації, з березня 1996 року до виходу на пенсію в серпні 2000 року керував посольством ФРН в Україні. Протягом 2003–2005 рр. очолював бюро ОБСЄ у Мінську (Білорусія). Пішов із життя 15 грудня 2008 р. у Бонні.

На чотири з половиною роки керівництва Еберхарда Гайкена посольством припадають три раунди міжурядових консультацій, два візити на рівні глави держави, три візити керівників урядів, у тому числі офіційний візит Федерального канцлера Гельмута Коля до України 2–4 вересня 1996 р., два візити голів парламентів та вісім візитів глав зовнішньополітичних відомств.

Вільно володів англійською, французькою та російською мовами.

Дітмар Штюдемани народився 20 жовтня 1941 року в місті Вельс, Австрія. Упродовж 1962–1969 рр. вивчав право, соціологію та славистику в університеті Майнца, стажувався в Ленінградському державному університеті. Поступив 1973 р. на дипломатичну службу. По закінченню дипломатичної школи працював у центральному апараті МЗС ФРН, протягом 1977–1981 рр. – у посольстві в Радянському Союзі, 1981–1984 рр. – у посольстві в Греції. З 1984 року працював у центральному апараті, протягом 1986–1988 рр. – у посольстві в Австрії, після чого повернувся на роботу в центральний апарат заступником керівника референтури (відділу) Радянського Союзу. Упродовж 1991–1997 рр. очолював політичний відділ посольства ФРН у Російській Федерації. З 1997 року працював керівником референтури (відділу) в економічному управлінні, з 1998 року – керівником референтури (відділу) з питань відносин з Росією, Україною, державами СНД у політичному управлінні МЗС ФРН. З серпня 2000 року до виходу на пенсію влітку 2006 року очолював посольство ФРН в Україні. Близько року був позаштатним радником Президента України. Працює радником «Дойче банк» на пострадянському просторі.

На шість років керівництва Дітмара Штюдемани посольством припадають два раунди міжурядових консультацій, два візити на рівні глав держав, один візит глави уряду, три візити голів парламентів та одинадцять візитів глав зовнішньополітичних відомств.

Вільно володіє російською, англійською, французькою, а також українською та грецькою мовами.

Райнхард Шеферс народився 27 травня 1950 року. Протягом 1968–1972 рр. вивчав право, упродовж 1975–1976 рр. стажувався в національній школі управління в Парижі. Поступив 1977 р. на дипломатичну службу. По закінченню дипломатичної школи 1979 р. працював консулом у посольстві ФРН у Чехословаччині, протягом 1982–1985 рр. – постійним заступником посла в Сомалі, 1985–1988 рр. – референтом у Відомстві Федерального канцлера, з 1988 по 1991 рік – радником посольства в Радянському Союзі, 1991–1992 рр. – у референтурі (відділі) Радянського Союзу. Перейшов 1992 р. на роботу до Відомства Федерального канцлера, очоливши референтуру (відділ) Центральної, Східної та Південно-Східної Європи. Упродовж 1998–2000 рр. працював посланцем посольства у Франції, 2000–2006 рр. – послом і постійним представником ФРН у Західноєвропейському Союзі; крім того, з 2001 р. – послом і представником ФРН у політичному комітеті та комітеті з питань політики безпеки Європейського Союзу. З липня 2006 р. по липень 2008 р. очолював посольство ФРН в Україні, з серпня 2008 р. – посол ФРН у Французькій Республіці, з серпня 2012 р. – посол ФРН в Італійській Республіці.

На два роки керівництва Райнхарда Шеферса посольством припадають чотири візити Президента України Віктора Ющенка до Німеччини, робочий візит Прем'єр-міністра України Віктора Януковича до Берліна 28 лютого 2007 року, робочий візит Федерального канцлера Німеччини Ангели Меркель до Києва 21 липня 2008 року та чотири візити глав зовнішньополітичних відомств.

Володіє англійською, французькою та російською мовами.

Ганс-Юрген Гаймзют народився 1953 року в місті Міссурі (Індія), в родині дипломата. Упродовж 1971–1977 рр. вивчав історію, філософію та германістику в університеті Фрайбурга, продовжив навчання в Паризькому інституті політичних досліджень, захистив 1987 р. дисертацію

на тему «Крах третьої Французької Республіки. Франція під час «дивної війни» 1939–1940 років», отримавши науковий ступінь доктора історичних наук. Поступив 1981 р. на дипломатичну службу. По закінченню дипломатичної школи 1983 р. працював у референтурі (відділі) Радянського Союзу, з 1984 року – у посольстві в Радянському Союзі, а протягом 1987–1989 рр. – постійним заступником посла в Сомалі. Упродовж 1989–1994 рр. – помічник Федерального президента Ріхарда фон Вайцекера, 1994–1997 рр. – керівник економічного відділу посольства в Бразилії, 1997–2000 рр. – керівник політичного відділу посольства в Польщі, 2000–2001 рр. – уповноважений із проблематики Балтійського моря, 2001–2004 рр. – керівник референтури (відділу) у політичному управлінні, 2004–2005 рр. – керівник референтури (відділу) в європейському управлінні МЗС ФРН, 2005–2008 рр. – генеральний консул у Нью-Йорку. З серпня 2008 р. по липень 2012 р. очолював посольство ФРН в Україні, з серпня 2012 р. – постійне представництво ФРН при Організації економічного співробітництва та розвитку.

На чотири роки керівництва Ганс-Юргена Гаймзюта посольством припадають два візити Президента України Віктора Януковича до ФРН (30 серпня 2010 р. до Берліна та 3–4 лютого 2012 р. до Мюнхена), два візити Прем'єр-міністра України Юлії Тимошенко до Німеччини (участь у Мюнхенській конференції з питань політики безпеки та у конгресі Європейської народної партії 2009 р.), офіційний візит Голови Верховної Ради України В. М. Литвина до Берліна 16–17 червня 2010 р. та тринадцять візитів глав зовнішньополітичних відомств.

Володіє англійською, французькою, португальською, російською мовами.

Крістоф Вайль народився 11 січня 1954 року в місті Гайльбронн. Вивчав право в університеті Гайдельберга, де 1981 р. захистив дисертацію на тему «Правові аспекти втручання та відповідальності при транскордонних радіотрансляціях», отримавши науковий ступінь доктора юридичних наук. Упродовж 1981–1982 рр. працював асистентом в університеті Монпельє (Франція), а 1982–1983 рр. – референтом сенатора з питань культури Західного Берліна. Поступив 1983 р. на дипломатичну службу. По закінченню дипломатичної школи 1985 р. працював у референтурі (відділі) у справах Німеччини та Берліна, протягом 1986–1989 рр. – у посольстві в Радянському Союзі, 1989–1991 рр. – у посольстві в Бразилії. Протягом 1991–1994 рр. працював у референтурі (відділі) НАТО, 1994–1997 рр. – у посольстві в Республіці Польща, 1997–1999 рр. – у штабі планування МЗС ФРН, 1999–2003 рр. – у міжнародному секретаріаті НАТО в Брюсселі. З 2003 р. очолював референтуру (відділ) європейської безпекової та оборонної політики МЗС ФРН, упродовж 2007–2008 рр. проходив курс у Центрі міжнародних справ Гарвардського університету, США. З серпня 2008 до серпня 2009 р. очолював посольство ФРН в Іраку та після річного перебування в Берліні очолив посольство ФРН у Республіці Білорусь, у серпні 2012 р. призначений послом ФРН в Україні.

Федір Рудольфович Штейнгель (26.11.1870, с. Городок Рівненського повіту Волинської губернії – 11.02.1946, Дрезден) – український громадсько-політичний діяч і дипломат. Народився в сім'ї поміщика німецького походження, барон. Закінчив природничий факультет університету Св. Володимира. Захоплювався краєзнавством й археологією. Заснував 1896 р. у Городку один із перших археологічно-етнографічних музеїв на Правобережжі. Був активним членом Товариства дослідників Волині, займався благодійною та кооперативною діяльністю. Обраний 1906 р. до І Державної думи від Києва, увійшов до складу української фракції, член проводу Товариства українських поступовців. З 1907 р. – товариш голови Українського наукового товариства в Києві. З літа 1915 року – голова комітету Всеросійського союзу міст, член партії кадетів, з червня 1917 р. – член УПСФ. Увійшов до Виконавчого комітету об'єднаних громадських організацій Києва 1 березня 1917 р. З 7 березня по 7 квітня 1917 р. – член Центральної Ради, входив до Комітету охорони пам'яток старовини і мистецтва в Києві. Призначений 10 червня 1918 р. послом Української Держави в Німеччині, забезпечив швидку ратифікацію Берліном 24 липня 1918 р. Брестського мирного договору між УНР і Центральними державами. З 1919 р. – перебував в еміграції в Німеччині.

**HEADS OF DIPLOMATIC MISSION OF UKRAINE AND GERMANY
FROM THE PERSPECTIVE OF THEIR IMPACT ON THE
DEVELOPMENT OF BILATERAL RELATIONS**

Valerii Stepanov

*Ministry of Foreign Affairs of Ukraine,
1, Mykhailivska Square, Kyiv, Ukraine, 01018, tel. (+468)522-28-401,
e-mail: a.ukremb.se@gmail.com*

The article is devoted to the comparative analysis of the diplomatic corps of Ukraine and Germany in the years 1992–2012 from the perspective of its impact on the development of bilateral relations.

Key words: ambassador, Ukraine, Federal Republic of Germany.

**ГЛАВЫ ДИПЛОМАТИЧЕСКИХ ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВ УКРАИНЫ
И ГЕРМАНИИ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ ИХ ВЛИЯНИЯ НА РАЗВИТИЕ
ДВУСТОРОННИХ ОТНОШЕНИЙ**

Валерий Степанов

*Министерство иностранных дел Украины,
Михайловская площадь, 1, г. Киев, Украина, 01018, тел. (+468)522-28-401,
e-mail: a.ukremb.se@gmail.com*

Статья посвящена сравнительному анализу посольского корпуса Украины и Германии в 1992–2012 годах с точки зрения его влияния на развитие двусторонних отношений.

Ключевые слова: посол, Украина, Федеративная Республика Германии.